

*Т. В. Соломатіна,
к. е. н., доцент, доцент кафедри фінансів та банківської справи,
Східноукраїнський національний університет імені В. Даля, Україна
ORCID ID: 0000-0002-1949-3277*

DOI: 10.32702/2306-6814.2019.22.41

ФІНАНСОВА РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ В СИСТЕМІ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ АГРАРНОГО СЕКТОРА ЕКОНОМІКИ

*T. Solomatina,
PhD in Economics, Docent, Associate Professor of the Department
of Finance and Banking, V. Dahl East-Ukrainian national University, Ukraine*

FINANCIAL PERFORMANCE IN THE SYSTEM OF STRATEGIC DEVELOPMENT OF ECONOMIC ENTITIES IN THE AGRICULTURAL SECTOR

Предметом дослідження є теоретичні засади, методичні основи і практичні аспекти визначення ролі фінансової результативності в системі стратегічного розвитку суб'єктів господарювання аграрного сектора економіки. Методологічною та інформаційною основою роботи є наукові праці, матеріали періодичних видань, ресурси Internet, офіційні дані Державної служби статистики України. Під час проведення дослідження для оцінки фінансової результативності показників використано методи кореляційно-регресійного, трендового аналізу, методи групування, коефіцієнтів, середніх величин.

Метою статті є визначення фінансової результативності як синтетичного показника функціонування підприємств, що працюють прибутково і збитково, із позицій перспектив їх стратегічного розвитку.

Проведено порівняльний аналіз фінансової результативності національної економіки загалом, а також сільського, лісового та рибного господарства (секції А) протягом дев'ятирічного ретроспективного періоду в частині щорічних і кумулятивних показників, наявності піків. Відзначено стійкість отримання додатних фінансових результатів у сільському та лісовому господарстві і від'ємних — у рибному. Формалізовано основні джерела фінансової результативності на рівні секції А — сільське господарство (рослинництво), а також серед його підгалузей: у рослинництві — вирощування зернових, бобових, олійних культур; у тваринництві — розведення свійської птиці і великої рогатої худоби молочних порід. Проаналізовано відносний рівень середньої частки прибуткових підприємств по національній економіці, секції А, галузях сільського господарства. Виявлено стійкий тренд зростання питомої ваги підприємств, що отримали додатні фінансові результати, за лінійною функцією. Досліджено якість формування фінансового результату за його структурою. Встановлено, що на рівні національної економіки тренд загального фінансового результату визначається збитковим сегментом підприємств, на рівні аграрного сектора економіки — переважно прибутковим, за виключенням мисливства та рибного господарства. Визначено прогнози щодо зростання фінансової результативності в системі стратегічного розвитку окремих підгалузей тваринництва і рослинництва.

The subject of the research is theoretical foundations, methodological bases and practical aspects of determining the role of financial performance in the system of strategic development of economic entities in the agricultural sector. The methodological and informational basis of the work are scientific

works, periodicals, Internet resources, official data of the State Statistics Service of Ukraine. In the study, the methods of correlation-regression, trend analysis, methods of grouping, coefficients, average values were used to evaluate the financial performance of indicators.

The purpose of the article is to determine the financial performance as a synthetic indicator of the functioning of profit and loss-making enterprises from the perspective of their strategic development.

A comparative analysis of the financial performance of the national economy as a whole and of agriculture, forestry and fisheries (section A) was conducted over a nine-year retrospective period in terms of annual and cumulative indicators, peaks. Sustainability of positive financial results in agriculture and forestry and negative — in fisheries was noted. The main sources of financial efficiency at the level of section A are formalized — agriculture (crop production), as well as among its sub-sectors: in crop production — cultivation of cereals, legumes, oilseeds; in animal husbandry — breeding poultry and cattle of dairy breeds. The relative level of the average share of profitable enterprises in the national economy, section A, and branches of agriculture is analyzed. A steady trend of the increase in the share of enterprises with positive financial results by linear function is revealed. The quality of financial result formation according to its structure is investigated. It is established that at the level of the national economy the trend of the overall financial result is determined by the unprofitable segment of enterprises, at the level of the agricultural sector of the economy — mainly by the profitable ones, with the exception of hunting and fisheries. The forecasts on the growth of financial efficiency in the system of strategic development of individual sub-sectors of animal husbandry and plant growing are determined.

Ключові слова: фінансова результативність, прибутки, збитки, система, стратегічний розвиток, суб'єкти господарювання, аграрний сектор, економіка.

Key words: financial performance, profits, losses, system, strategic development, economic entities, agrarian sector, economy.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

В умовах ринкової економіки стратегічним завданням функціонування підприємств є зростання їх вартості, передумовою якого є ефективне управління фінансовими результатами на основі врахування синергетичного ефекту [1, с. 297]. Інтеграція України в світове господарство вимагає переходу на міжнародні стандарти формування та розподілу доходів, обліку фінансових результатів, відображення їх у фінансовій звітності тощо. Актуальність зазначеного завдання зростає для суб'єктів господарювання аграрного сектора економіки, який має сильніші конкурентні позиції в частині виходу на європейські товарні ринки. Його вагомість підсилюється різноманіттям галузей сільськогосподарського, лісового, рибного господарства, результативність яких визначається специфічними факторами і може суттєво варіювати.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ, В ЯКИХ ЗАПОЧАТКОВАНО РОЗВ'ЯЗАННЯ ДАНОЇ ПРОБЛЕМИ І НА ЯКІ СПИРАЄТЬСЯ АВТОР, ВИДІЛЕННЯ НЕ ВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ, КОТРИМ ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ ОЗНАЧЕНА СТАТТЯ

Питання діалектичного взаємозв'язку фінансової результативності та стратегічного розвитку аграрних

підприємств знаходяться в центрі уваги багатьох учених. Проблеми впливу фінансової політики на результативність і стратегічний розвиток суб'єктів господарювання аграрного сектора економіки досліджуються такими ученими: Костирко Л.А., Соломатіна Т.В. [2], Косова Т.Д., Стеблянко І.О., Діхтярь І.О. [3], Лемішко О.О. [4].

Любар О.О., Оріщен Р.В. відзначають, що раціональна організація обліку фінансових результатів та відображення їх у фінансовій звітності підприємства аграрного сектора економіки займає центральне місце у системі бухгалтерського обліку і звітності та постійно потребує вдосконалення [5, с. 476]. Погоджуємося з Дубініною М.В., Вишенською Л.М., що якість прийняття управлінських рішень щодо фінансових результатів залежить від інформації, що формується в системі бухгалтерського обліку [6, с. 81], оскільки від отриманого результату залежать належне формування власного капіталу, виконання зобов'язань та платоспроможність підприємства. Раціональна організація бухгалтерського обліку, як зауважує Гуцаленко Л.В., Мулик Т.О., забезпечує виваженість і обґрунтованість прийнятих управлінських рішень шляхом надання об'єктивної і достовірної облікової інформації про активи, власний капітал, зобов'язання, доходи, витрати та фінансові результати діяльності підприємства [7, с. 32].

Охріменко І.В. розглядає фінансові результати скрізь призму витрат операційної діяльності на кількох економічних рівнях (підприємство, інтегровані формування, держави) та за кількома напрямками (інтенсифі-

кація виробництва, дбайливе господарювання, державна підтримка сільгосптоваровиробників) [8, с. 3]. Погоджуємося з зазначеним автором, що пошук резервів зростання фінансової результативності має відбуватися шляхом спільних, координованих зусиль владних державних структур, підприємств та їх об'єднань, установ фінансово-кредитної інфраструктури та науковців. Гангал Л.С. проводить моделювання результативних показників діяльності аграрних підприємств різних організаційно-правових форм та їх реакції на зміну рівня тих чи інших ресурсів [9, с. 110]. Запропоновані залежності результатів діяльності від основних виробничих факторів є підґрунтям для оптимізації складу і структури ресурсного потенціалу аграрних підприємств, а також для визначення напрямів їх дієвої адресної державної підтримки. Пономаренко О.Є. зробив висновок про результативність фінансово-економічних механізмів підтримки аграрного сектора, оскільки вони сприяли стабілізації фінансового стану аграрних підприємств, але мають певні недоліки в організаційній складовій [10].

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є визначення фінансової результативності як синтетичного показника функціонування підприємств, що працюють прибутково і збитково, із позицій перспектив їх стратегічного розвитку.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ З ПОВНИМ ОБґРУНТУВАННЯМ ОТРИМАНИХ НАУКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Протягом 2010—2018 рр. середньорічний фінансовий результат до оподаткування по сільському, лісовому та рибному господарству становив 49082,7 млн грн, що в 19,0 разів вище, ніж всього по економіці. Основна частка прибутку (99,0%) галузі приходить на сільське господарство, мисливство та надання пов'язаних із ними послуг (48593,2 млн грн). Ваговим внесок у формування фінансового результату зробило рослинництво — вирощування однорічних і дворічних культур (83,40%, або 40937,4 млн грн), передусім за рахунок вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур (82,00%, або 40249,3 млн грн). Внесок підгалузей рослинництва, представлених вирощуванням багаторічних культур і відтворенням рослин, є незначним — всього 2,25% і 0,13%.

Питома вага тваринництва у формуванні фінансового результату сільського, лісового та рибного господарства становить за середніми даними 2010—2018 рр. 14,71% (7219,2 млн грн), у т.ч. за рахунок розведення свійської птиці — 8,16%, або 4003,3 млн грн, розведення великої рогатої худоби молочних порід — 4,37% (2146,1 млн грн), розведення свиней — 1,82% (894,2 млн грн). Підгалузів тваринництва 01.49 розведення інших тварин було збитковим (-0,04%, -19,2 млн грн). Інші підгалузі сільського господарства, мисливства та надання пов'язаних із ними послуг також отримали від'ємний фінансовий результат: змішане сільське господарство (код 01.5) — (-0,51%), (-250,0) млн грн, допоміжна діяльність у сільському господарстві та післяу-

рожайна діяльність (код 01.6) — (-0,93%), (-457,7) млн грн, мисливство, відловлювання тварин і надання пов'язаних із ними послуг (код 01.7) — (-0,04%), (-21,92) млн грн.

Прибутковою за середніми даними 2010—2018 рр. виявилася діяльність підгалузі 02 Лісове господарство та лісозаготівлі (507,7 млн грн із внеском у розмірі 1,03%), збитковим — підгалузі 03 Рибне господарство (-18,3 млн грн із внеском (-0,04%)).

Протягом 2010—2018 рр. збитковими виявилися два роки — 2014 (-564376,8 млн грн) і 2015 (-348471,6 млн грн). Прибуткову діяльність протягом усього дев'ятирічного періоду мали: сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство; сільське господарство, мисливство та надання пов'язаних із ними послуг; галузі рослинництва (вирощування однорічних і дворічних культур; вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур; вирощування овочів і баштанних культур, коренеплодів і бульбоплодів; вирощування багаторічних культур; вирощування винограду; вирощування зерняткових і кісточкових фруктів); тваринництво загалом і його галузі (розведення великої рогатої худоби молочних порід, розведення свійської птиці); лісове господарство, лісозаготівлі та їх галузі (лісівництво та інша діяльність у лісовому господарстві; лісозаготівлі; надання допоміжних послуг у лісовому господарстві). Хронічно збитковою є діяльність мисливства, відловлювання тварин і надання пов'язаних із ними послуг.

Ситуативні збитки мали такі підгалузі секції А: вирощування інших однорічних і дворічних культур (2012, 2014); вирощування ягід, горіхів, інших плодових дерев і чагарників (2014); вирощування пряних, ароматичних і лікарських культур (2010, 2012); відтворення рослин (2018); розведення іншої великої рогатої худоби та буйволів (2013); розведення коней та інших тварин родини конячих (2010—2013); розведення овець і кіз (2010—2011, 2014—2015, 2017—2018); розведення свиней (2016); розведення інших тварин (2014—2018); змішане сільське господарство (2010, 2013—2017); допоміжна діяльність у сільському господарстві та після—урожайна діяльність (2010, 2013—2015, 2018); допоміжна діяльність у рослинництві (всі роки, окрім 2012, 2016); допоміжна діяльність у тваринництві (окрім 2013, 2017—2018); післяурожайна діяльність (2012—2016); оброблення насіння для відтворення (2012—2015); збирання дикорослих недревних продуктів (2013, 2015); рибне господарство (всі роки, окрім 2015—2016, 2018); рибальство (всі роки, окрім 2017—2018); морське рибальство (всі роки, окрім 2012, 2017—2018); прісноводне рибальство (2010, 2012—2014, 2017); рибництво (аквакультура) — всі роки, окрім 2010, 2015—2016; морське рибництво (аквакультура) — 2010—2015; прісноводне рибництво (аквакультура) — 2011—2014, 2018.

Середня частка прибуткових підприємств разом по національній економіці становить 68,4%. Більш високу питому вагу мали: вирощування однорічних і дворічних культур (код 01.1) — 85,1%, лісове господарство та лісозаготівлі (код 02) — 84,8%, сільське господарство, мисливство та надання пов'язаних із ними послуг (код 01) — 82,9%, сільське господарство, лісове господар-

Таблиця 1. Формалізація трендів фінансової результативності суб'єктів господарювання аграрного сектора економіки протягом 2010—2019 рр.

Вид економічної діяльності	Фінансовий результат, млн грн			Частка підприємств, %	
	разом	додатний	від'ємний	прибуткових	збиткових
Всього по економіці	$y = 32689x^2 - 306175x + 498303$ $R^2 = 0,5376$	$y = 10413x^2 - 45833x + 258257$ $R^2 = 0,9552$	$y = 22276x^2 - 260342x + 240046$ $R^2 = 0,4765$	$y = 1,83x + 59,201$ $R^2 = 0,866$	$y = -1,83x + 40,799$ $R^2 = 0,866$
Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство	$y = -731,97x^2 + 19130x - 7738,4$ $R^2 = 0,672$	$y = -258,95x^2 + 11995x - 2690,1$ $R^2 = 0,5576$	$y = 473,02x^2 - 7135,5x + 5048,3$ $R^2 = 0,5721$	$y = 1,7388x + 73,945$ $R^2 = 0,6292$	$y = -1,7388x + 26,055$ $R^2 = 0,6292$
Сільське господарство, мисливство та надання пов'язаних із ними послуг	$y = -722,68x^2 + 18917x - 7582,4$ $R^2 = 0,6724$	$y = -250,3x^2 + 11784x - 2399,6$ $R^2 = 0,5567$	$y = 472,38x^2 - 7133,3x + 5182,8$ $R^2 = 0,5749$	$y = 1,7709x + 73,999$ $R^2 = 0,6215$	$y = -1,7709x + 26,001$ $R^2 = 0,6215$
Вирощування однорічних і дворічних культур	$y = -426,4x^2 + 15058x - 8696,4$ $R^2 = 0,6717$	$y = -69,711x^2 + 9379,3x - 3751,4$ $R^2 = 0,5559$	$y = 356,69x^2 - 5678,4x + 4945$ $R^2 = 0,6126$	$y = 1,6403x + 76,857$ $R^2 = 0,5993$	$y = -1,6403x + 23,143$ $R^2 = 0,5993$
Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур	$y = -433,02x^2 + 15098x - 9701,2$ $R^2 = 0,6774$	$y = -80,286x^2 + 9470,8x - 4562,1$ $R^2 = 0,5626$	$y = 352,73x^2 - 5627x + 5139,1$ $R^2 = 0,6144$	$y = 1,6268x + 77,223$ $R^2 = 0,5918$	$y = -1,6268x + 22,777$ $R^2 = 0,5918$
Вирощування багаторічних культур	$y = -85,964x^2 + 902,15x - 458,23$ $R^2 = 0,6415$	$y = -4,3963x^2 + 34,97x - 262,27$ $R^2 = 0,3914$	$y = -90,36x^2 + 937,12x - 720,5$ $R^2 = 0,6704$	$y = 0,5892x + 67,449$ $R^2 = 0,3181$	$y = -0,5892x + 32,551$ $R^2 = 0,3181$
Вирощування винограду	$y = -7,8109x^2 + 77,686x + 261,42$ $R^2 = 0,2024$	$y = -4,451x^2 + 62,067x - 231,88$ $R^2 = 0,989$	$y = -12,262x^2 + 139,75x + 29,533$ $R^2 = 0,4536$	$y = 1,8869x + 63,674$ $R^2 = 0,6674$	$y = -1,8869x + 36,326$ $R^2 = 0,6674$
Тваринництво	$y = -209,73x^2 + 2778,2x + 1639,8$ $R^2 = 0,5076$	$y = -196,73x^2 + 2526,5x + 816,46$ $R^2 = 0,4817$	$y = 13,001x^2 - 251,69x - 823,34$ $R^2 = 0,3826$	$y = 1,4191x + 65,338$ $R^2 = 0,7129$	$y = -1,4191x + 34,662$ $R^2 = 0,7129$
Розведення великої рогатої худоби молочних порід	$y = -13,193x^2 + 632,57x - 599$ $R^2 = 0,6428$	$y = -9,6243x^2 + 572,04x + 271,82$ $R^2 = 0,6847$	$y = -3,5685x^2 + 60,531x - 870,82$ $R^2 = 0,048$	$y = 1,8575x + 68,437$ $R^2 = 0,8225$	$y = -1,8575x + 31,563$ $R^2 = 0,8225$
Розведення свійської птиці	$y = -225,42x^2 + 2166,2x + 310,47$ $R^2 = 0,4786$	$y = -223,72x^2 + 2225,8x + 480,99$ $R^2 = 0,4306$	$y = -1,6934x^2 - 59,622x - 170,52$ $R^2 = 0,7015$	$y = 0,8909x + 63,867$ $R^2 = 0,3518$	$y = -0,8909x + 36,133$ $R^2 = 0,3518$
Мисливство, відловлювання тварин і надання пов'язаних із ними послуг	$y = -0,0028x^2 + 1,0501x + 0,4308$ $R^2 = 0,7825$	$y = -0,752x^2 + 2,9577x - 18,496$ $R^2 = 0,9398$	$y = -0,7548x^2 + 4,0077x - 18,065$ $R^2 = 0,9481$	$y = 1,4421x + 46,381$ $R^2 = 0,4911$	$y = -1,4421x + 53,619$ $R^2 = 0,4911$
Лісове господарство та лісозаготівлі	$y = -6,6205x^2 + 173,8x - 117,12$ $R^2 = 0,653$	$y = -7,9751x^2 + 192,23x - 200,83$ $R^2 = 0,6816$	$y = -1,3546x^2 + 18,422x - 83,704$ $R^2 = 0,6281$	$y = 1,1057x + 79,233$ $R^2 = 0,7925$	$y = -1,1057x + 20,767$ $R^2 = 0,7925$
Рибне господарство	$y = -0,6773x^2 + 18,565x - 89,628$ $R^2 = 0,1824$	$y = -2,6669x^2 + 39,187x - 38,883$ $R^2 = 0,3468$	$y = 1,9896x^2 - 20,622x - 50,745$ $R^2 = 0,0918$	$y = 1,0567x + 62,518$ $R^2 = 0,516$	$y = -1,0567x + 37,482$ $R^2 = 0,516$

Джерело: власні розрахунки.

ство та рибне господарство (секція А) — 82,6%, тваринництво (код 01.4) — 72,4%.

Меншу частку прибуткових підприємств порівняно з загальноекономічним рівнем мали такі підгалузі секції А: розведення свійської птиці (код 01.47) — 68,3%, рибне господарство (код 03) — 67,8%, допоміжна діяльність у сільському господарстві та післяурожайна діяльність (код 01.6) — 63,0%, мисливство, відловлювання тварин і надання пов'язаних із ними послуг (код 01.7) — 53,6%.

Тенденція до зростання питомої ваги прибуткових підприємств, яка описується лінійною функцією, спостерігається на рівні економіки загалом і усіх підгалузей секції А. Найбільшу означеність, що підтверджується високим значенням множинного коефіцієнта детермінації R^2 , мають: загальноекономічний тренд — 0,866; розведення великої рогатої худоби молочних порід — 0,8225; лісове господарство та лісозаготівлі — 0,7925; тваринництво — 0,7129; вирощування винограду — 0,6674; сільське господарство, лісове господарство та рибне

господарство — 0,6292; сільське господарство, мисливство та надання пов'язаних із ними послуг — 0,6215; вирощування однорічних і дворічних культур — 0,5993; вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур — 0,5918; рибне господарство — 0,516.

У таблиці 1 формалізовано тренди фінансової результативності суб'єктів господарювання аграрного сектора економіки протягом 2010—2019 рр.

Протягом 2010—2018 рр. динаміка додатного фінансового результату загалом по національній економіці описується висхідною гілкою параболи з множинним коефіцієнтом детермінації, близьким до 1 ($R^2 = 0,9552$), а сукупного і від'ємного фінансового результату — параболою з гілками догори — відповідно з $R^2 = 0,5376$ і $R^2 = 0,4765$ з мінімальними значеннями протягом 2014—2015 рр. Таким чином, тренд загального фінансового результату визначається збитковим сегментом підприємств національної економіки.

По сільському, лісовому та рибному господарству динаміка сукупного і додатного фінансового результату описується параболою з гілками донизу і множинними коефіцієнтами детермінації — відповідно 0,672 і 0,5576 і максимальними абсолютними значеннями 2015 р. — 103137,5 млн грн і 128880,2 млн грн Тенденцію до зростання фінансового результату було відновлено у 2018 р. Збитки формалізовано лівою гілкою параболи з додатним значенням біля квадратичного члена, які нині поки що зростають, і $R^2 = 0,5721$. Таким чином, фінансові результати сільського, лісового та рибного господарства до оподаткування визначаються, переважно, прибутковим сегментом підприємств.

Сільське господарство, мисливство та надання пов'язаних із ними послуг є основною підгалуззю секції А, яка забезпечує переважну частину його доходів і має схожі рівняння, тренди та їх опис.

Сукупний і додатний фінансовий результат вирощування однорічних і дворічних культур описується параболою з гілками донизу і множинними коефіцієнтами детермінації — відповідно 0,6717 і 0,5559 і максимальними абсолютними значеннями 2015 р. — 62966,9 млн грн і 81590,2 млн грн. Тенденцію до зростання фінансового результату було відновлено у 2018 р. Збитки формалізовано лівою гілкою параболи з додатним значенням біля квадратичного члена, які на даний момент поки що зростають, і $R^2 = 0,6126$. Таким чином, фінансові результати вирощування однорічних і дворічних культур до оподаткування визначаються, переважно, прибутковим сегментом підприємств. Основу фінансового потенціалу вирощування однорічних і дворічних культур складають зернові культури (крім рису), бобові культури і насіння олійних культур. Їх фінансова результативність має сході тренди і кількісні параметри, а максимальний рівень також досягнуто у 2015 р. — відповідно 86960,9 млн грн — сукупний фінансовий результат до оподаткування, 106501,9 млн грн — його додатна складова.

Фінансові результати вирощування багаторічних культур, у т.ч. винограду, описуються параболою з від'ємними значеннями коефіцієнтів при квадратичному члені у всіх трьох рівняннях (сукупний фінансовий результат, прибутки, збитки). Низхідна права гілка парабол свідчить про стійкий тренд до скорочення як сукупного фінансового результату, так і його додатного сегмента.

Сукупний і додатний фінансовий результат тваринництва описується параболою з гілками донизу і максимальними абсолютними значеннями 2015 р. — 13751,5 млн грн і 16238,8 млн грн. Тенденцію до зростання фінансового результату у 2018 р. не було відновлено. Формалізація фінансових результатів розведення свійської птиці близька до опису ситуації у тваринництві загалом і також має несприятливий прогноз. Максимальна фінансова результативність 2015 р. по сукупному прибутку склала 8552,5 млн грн, а по додатному фінансовому результату — 9414,8 млн грн.

Сукупний і додатний фінансовий результат розведення великої рогатої худоби молочних порід описується висхідною гілкою параболи з множинними коефіцієнтами детермінації відповідно $R^2 = 0,6428$ і $R^2 = 0,6847$ і свідчить про сприятливий прогноз.

Мисливство, відловлювання тварин і надання пов'язаних із ними послуг є збитковим видом економічної діяльності, фінансовий результат до оподаткування і збитки описуються низхідними гілками параболи з високими значеннями множинного коефіцієнту детермінації — відповідно $R^2 = 0,7825$ і $R^2 = 0,9481$. Прибуток демонструє стійку тенденцію до зростання, що описується лівою гілкою параболи з від'ємним значенням при множинному члені регресії і $R^2 = 0,9398$, проте вона не компенсує зростання збитковості.

Динаміка фінансового результату до оподаткування та фінансового результату прибуткових підприємств лісового господарства та лісозаготівель майже збігаються і описуються висхідною гілкою параболи з $R^2 = 0,653$ і $R^2 = 0,6816$ зі сприятливим прогнозом.

Протягом 2010—2014 фінансовий результат до оподаткування підприємств рибного господарства був від'ємним і значною мірою відтворював динаміку збитків із максимальними від'ємними значеннями 2014 р. — відповідно (154,8) млн грн і (-191,2) млн грн. Починаючи з 2015 р. тренди фінансового результату до оподаткування і додатного фінансового результату збігаються з максимальним значенням у 2016 р. — відповідно 106,5 млн грн і 206,5 млн грн. Після переходу сукупного фінансового результату 2017 р. у від'ємні значення, у 2018 р. знову відновилася сприятлива тенденція.

ВИСНОВКИ З ПРОВЕДЕНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ЦЬОМУ НАПРЯМІ

1. Сільське, лісове та рибне господарство (секція А) є галуззю національної економіки, яка протягом дослідженого дев'ятирічного ретроспективного періоду мала стійкий додатний сукупний фінансовий результат, що кумулятивно значно перевищує зазначений показник по національній економіці загалом. Піком фінансової результативності галузі слід визнати 2015 рік.

2. Основний внесок у формування фінансової результативності на рівні секції А робить сільське господарство, переважно за рахунок рослинництва — вирощування однорічних і дворічних культур (зернових, бобових, олійних). Джерелами фінансової результативності в тваринництві є: розведення свійської птиці і великої рогатої худоби молочних порід, меншою мірою — розведення свиней. Інші підгалузі сільського господарства (мисливство, відловлювання тварин і надання пов'язаних із ними послуг, змішане сільське господарство, допоміжна діяльність у сільському господарстві та післяурожайна діяльність) є збитковими. Серед інших підгалузей секції А прибутковим є лісове господарство та лісозаготівлі, збитковим — рибне господарство.

3. Середня частка прибуткових підприємств по секції А значно перевищує показник по національній економіці, передусім за рахунок: вирощування однорічних і дворічних культур; лісового господарства та лісозаготівлі; сільського господарства, мисливства та надання пов'язаних із ними послуг. Меншу частку прибуткових підприємств порівняно з середньою по секції А мали такі підгалузі: тваринництво; рибне господарство; до-

поміжна діяльність у сільському господарстві та післяурожайна діяльність; мисливство, відловлювання тварин і надання пов'язаних із ними послуг. Тенденція до зростання питомої ваги прибуткових підприємств, яка описується лінійною функцією, спостерігається на рівні економіки загалом і усіх підгалузей секції А. Найбільшу означеність, що підтверджується високим значенням множинного коефіцієнта детермінації, серед інших, мають галузі тваринництва, що робить сприятливим прогноз їх розвитку.

4. Дослідження структури фінансового результату дозволило встановити, що на рівні національної економіки тренд загального фінансового результату визначається збитковим сегментом підприємств, на рівні аграрного сектора економіки — переважно прибутковим, за виключенням мисливства, відловлювання тварин і надання пов'язаних із ними послуг, а також рибного господарства. Висока якість прибутку сільського та лісового господарства робить більш сприятливими прогнози стійкості їх фінансових результатів до негативного впливу факторів зовнішнього і внутрішнього середовища. Серед галузей рослинництва оптимістичні прогнози щодо зростання фінансової результативності в системі стратегічного розвитку має вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур; песимістичні — вирощування багаторічних культур. Прогноз зростання фінансової результативності на рівні тваринництва загалом можна визначити як негативний, за виключенням розведення великої рогатої худоби молочних порід.

Метою подальших досліджень є діагностика фінансового потенціалу суб'єктів господарювання аграрного сектора економіки та визначення чинників, що впливають на нього в довго- і короткостроковому аспекті.

Література:

1. Чернецька О.В. Теоретичні аспекти функціонування системи управління фінансовими результатами аграрних підприємств. Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка. 2014. Вип. 149. С. 295—302.
2. Костирко Л.А., Соломатіна Т.В. Фінансове забезпечення розвитку підприємств АПК: тенденції, проблеми, пріоритети. Часопис економічних реформ. 2019. № 2. С. 61—69.
3. Косова Т.Д., Стеблянка І.О., Діхтярь І.О. Фінансове регулювання відтворення капіталу суб'єктів господарювання в агробізнесі. Причорноморські економічні студії. 2019. Вип. 40. С. 187—191.
4. Лемішко О.О. Вплив фінансової політики на результативність аграрного виробництва. Актуальні проблеми економіки. 2016. № 12. С. 411—424.
5. Любар О.О., Орещен Р.В. Організація обліку фінансових результатів на підприємствах аграрного сектору економіки: проблеми та шляхи їх вирішення. Економічні науки. Сер.: Облік і фінанси. 2013. Вип. 10 (3). С. 474—477.
6. Дубініна М.В., Вишенська Л.М. Напрями формування якісної інформаційної бази щодо фінансових результатів діяльності аграрних підприємств. Фінансовий простір. 2014. № 3. С. 78—83.

7. Гуцаленко Л.В., Мулик Т.О. Адаптація обліку фінансових результатів діяльності аграрних підприємств України до МСФЗ. Облік і фінанси. 2012. № 2. С. 30—33.

8. Охріменко І.В. Витрати як фактор впливу на фінансові результати аграрних підприємств. Агросвіт. 2011. № 2. С. 2—5.

9. Гангал Л.С. Аналіз рівня ресурсозабезпеченості аграрних підприємств різних організаційно-правових форм і моделювання впливу основних виробничих факторів на фінансові-економічні результати діяльності суб'єктів господарювання. Бізнес Інформ. 2014. № 8. С. 106—114.

10. Пономаренко О.Є. Результативність фінансово-економічної складової державного регулювання розвитку аграрного сектора. Державне будівництво. 2009. № 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeBu_2009_1_28

References:

1. Chernec'ka, O. V. (2014), "Theoretical aspects of functioning of the system of management of financial results of agricultural enterprises", *Visnyk Harkivsk'ogo nacional'nogo tehnicnogo universytetu sil's'kogo gospodarstva imeni Petra Vasylenka*, vol. 149, pp. 295—302.
 2. Kostyrko L. A. and Solomatina, T. V. (2019), "Financial support for the development of agricultural enterprises: trends, problems, priorities", *Chasopys ekonomichnyh reform*, vol. 2, pp. 61—69.
 3. Kosova, T. D. Stebljanko, I. O. and Dihtjar', I.O. (2019), "Financial regulation of the reproduction of the capital of business entities in agribusiness", *Prychornomors'ki ekonomichni studii*, vol. 40, pp. 187—191.
 4. Lemishko, O. O. (2016), "The impact of financial policy on the performance of agricultural production", *Aktual'ni problemy ekonomiky*, vol. 12, pp. 411—424.
 5. Ljubar, O. O. and Orishhen, R. V. (2013), "Organization of accounting of financial results at enterprises of agrarian sector of economy: problems and ways of their solution", *Ekonomichni nauky. Ser.: Oblik i finansy*, vol. 10 (3), pp. 474—477.
 6. Dubinina, M. V. and Vyshens'ka, L. M. (2014), "Directions of formation of high-quality information base on financial results of activity of agricultural enterprises", *Finansovyj prostir*, vol. 3, pp. 78—83.
 7. Gucalenko, L. V. and Mulyk, T. O. (2012), "Adaptation of accounting of financial results of activity of agricultural enterprises of Ukraine to IFRS". *Oblik i finansy*, vol. 2, pp. 30—33.
 8. Ohrimenko, I. V. (2011), "Costs as a factor in influencing the financial results of agricultural enterprises", *Agrosvit*, vol. 2, pp. 2—5.
 9. Gangal, L. S. (2014), "Analysis of the level of resourcing of agricultural enterprises of different organizational and legal forms and modeling of the influence of the main production factors on the financial and economic performance of economic entities", *Biznes Inform*, vol. 8, pp. 106—114.
 10. Ponomarenko, O. Je. (2009), "Effectiveness of financial and economic component of state regulation of agrarian sector development". *Derzhavne budivnyctvo*, vol. 1, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeBu_2009_1_28 (Accessed 25 Oct 2019).
- Стаття надійшла до редакції 11.11.2019 р.*